

QUARTA CLASSIS.

DE MEDICAMENTIS TOPICIS.

CAPUT PRIMUM.

De Topicis in genere.

THEOREMATA.

THEOR. I. **T**opicum est Medicamentum locale, quod singulari Corporis Parti medetur, actione seu vi quadam ei Parti propria & dicata.

THEOR. II. Topicum igitur omne debet habere talem actionem sive vim, quæ *specificè* emendet Solida & Liquida Partis illius cui dicatur.

THEOR. III. Hoc vero præstat, vel quia *mole* sua tendit ad eam Partem; vel quoniam eo itura sic *præparat*, ut, quando ad hunc locum delata fuerunt, *topice* agant. Hinc etiam duplex datur *Topicum*; scilicet, vel quod sua mole atque substantia Parti applicatur, & ibi agit; vel quod præparat alia

alia quæ ad Partem mittuntur. Sic, ex. gr. *Cephalicum* dicitur illud quod Stomacho receptum, & ad Caput delatum, in idem operatur; vel quod Sanguinem, alias ineptum. ita præparat & disponit, ut Capiti proficit ac medeatur.

THEOR. IV. Quicquid ad Partem aliquam vadit, vel eo tendit lege *Circulationis* universalis, vel per aliam vim quandam eo determinatur.

THEOR. IV. Lege *Circulationis* universalis nullum dari potest *Topicum*, nisi eidem insint conditiones aliquæ *mechanicæ*, ut universali Motu magis in hunc, quam in alium locum eat. Sic, v. gr., si Globulus unus ex *Mercurio* & alter ex *Cera* constans e Corde simul projicerentur, hisce Globulis tales insunt conditiones, ut prior versus superiora, posterior versus inferiora feratur: quippe *Mercurii* Globulus, cum sit gravissimus & solidissimus, motum suum in linea recta diu conservabit, ideoque in Caput feretur: *Cereus* interim Globulus, cum sit levissimus, motum suum sursum & in linea recta cito amittet, ac versus inferiora detrudetur. Hujus autem Asserti veritas evinci potest ex doctrina Projectionis Liquidorum per Fistulas:

T

las:

434 P.III.CL.IV.C.I. De Top. in gen.
las : patet ergo talia Medicamenta dari
posse (a).

THEOR. VI. Determinatio ad locum
obtinetur Medicamentis *Attrahentibus*;
de quibus vero superius actum est.

THEOR. VII. *Topica Specifica* vo-
cata, quæ operantur [uti jam dictum
est] aut ipsi *Parti applicata*, aut co-
itura *preparando*, omnia agunt vel
laxando, vel stimulando, vel contra-
hendo, vel condensando, vel movendo,
vel attenuando, &c. juxta doctrinam
hactenus expositam de Medicamentor-
um Operatione.

THEOR. VIII. Hinc igitur clare pa-
tet, vim *Topicorum* in *determinatione*
ad certum *locum* consistere.

THEOR. IX. Adeoque tota *Topico-
rum* doctrina consistit in descriptione
Causarum determinantium.

THEOR. X. *Topica* omnia, ab Effe-
ctu suo, in *calida* & *frigida* dividi so-
lent.

(Hæc porro præmissis THEORE-
MATIBUS de *Topicis in genere*, supe-
rest ut de iisdem in *specie* jam aga-
mus.)

CA-

(a) Confer ROBERTI BOYLEI Tract.
de *Medicina Hydrostatica*.

CAPUT II.

De *Cephalicis*.

1. *Cephalica* dicuntur ea, quæ *Cerebrum* peculiariter spectant, non autem alias capitis partes. Jam verò *Cerebri* Functiones duæ sunt, nimirum, (α) Spiritus animales secernere, ac (β) eosdem postea distribuere: verum ut hæ Functiones recte procedant, requiritur Vasorum adaptatio, & Liquidorum debita solutio; hinc ergo quicquid Vasa adaptat, & Liquida debite dissolvit, *Cephalicum* est.

2. *Cephalica* sunt autem duplicia; nempe, 1o. *Calida*, scilicet ea quæ tenui Oleo, Sale, Spirituque abundant: omnia igitur *Attenuantia* huc pertinent, imprimis vero quæ simul odore & sapore grata sunt; ut *Abrotanum tenuifolium*, *Betonica*, *Chamædryis*, *Calamintha*, *Lavandula*, *Majorana*, *Melissa*, *Mentha*, *Origanum*, *Rosmarinus*, *Salvia*, &c. Huc etiam spectant *Insecta* quædam, ut *Aselli*; item Spiritus *Castorei*; nec non *Sal Volatile Oleosum*, *Olea Aromatica*, &c. 2o., *Frigida*, nimirum illa quæ

T 2 odo-

odore grato nares afficiunt absque calore; qualia sunt Liliū vulgare, Liliū Convallium, Rosæ, Violæ, &c.

C A P U T III.

*De Ophthalmicis, Odontalgicis, Otalgicis,
& Stomaticis.*

I. **O**Culi Functio est *videre*; & quicquid hanc impedit dicitur *Oculi Morbus*: ut sunt *Palpebrarum Vitia* ex paralyſi vel tumore oriunda (quæ vero non differunt a Morbis ejusdem nominis in aliis Partibus); læſio vel inflammatio *Corneæ*, ejusdem phlyctænæ, hydatides, color non naturalis, opacitas, exulceratio, cicatrix, corpus ei interne accreſcens; quæ quidem omnia non alia ratione conſideranda ſunt, quam ſi Partem aliam quandam infeſtarent. *Oculus* porro non videt, qui in ſuis Humoribus aliquid habet mali, v. gr. Suffuſionem ſeu *Cataractam*, &c. vel propter *Optici Nervi Vitia*; vel quando *Lymphatica*, per *Tunicam Retinam* largiſſime (uti demonſtravit (a) *RIDLEYUS*) diſperſa, tument: in his autem

(a) In ſua *Anatomia Cerebri*, Londini

De Ophthalmicis, &c. 437

tem ultimis casibus, cum nihil externe possit applicari, præcipuum Remedium est *Mercurius*, ad Salivationem excitandam, ut par est, exhibitus; non tamen quod in Oculum *specificè* agat, sed universali in totum Corpus operatione. *Oculus* etiam peccat quoque si *Vascula* Humorem *Aqueum* resorbentia, eundem reducere non possint.

Ceterum, in his omnibus omittendi sunt *Specificorum* tituli; sed inquirendum est, quid vitii in Solidis & Fluidis hæreat; atque medela ex Indicationibus generalibus institui debet: hoc vero maxime videtur inculcandum; quoniam vel optimi Medici *Specificorum* titulos nondum omittere possunt, at semper existimant aliquid *specificè* requiri; cum tamen revera nulla sit proprie differentia, an hæreat Inflammatio in Oculo, an autem in Manu, &c.

Hinc igitur *Ophthalmica* dicenda sunt ea, quæ *sanguineas*, *serosas seu lymphaticas*, & *nervosas Inflammationes tollunt*. In omnibus enim par ubique ratio datur.

T 3 2. Odon-

anglice ad ipso edita in 8. ann. 1695, deinde vero in *latinum sermonem* ab alio translata; & impressa *Lugduni-Bataavorum*, anno 1725. in 8.

2. *Odontalgica* sunt illa, *quæ Inflammationes sanguineas arteriosas, Inflammationesque in Vasis Lymphaticis, vel in Nervis, auferunt, & hoc pacto Dentium Dolorem compescunt.* Hinc etiam *Purgantia laxantia*, ut & *Opiata*, quandoque *Odontalgica* fiunt.

3. *Otalgica* sunt ea, *quæ Dolores Aurium sedant.* Hæc autem rursus includunt omnia illa quæ tollunt *Inflammationes istas triplices supra memoratas.*

4. *Stomatica* vocantur illa, *quæ Morbos Oris curant.* Hi vero *Morbi communes sunt Ori cum aliis Partibus; adeoque Medicamenta nihil specificæ ad hosce Morbos habent.*

CAPUT IV. }

De Arteriis.

1. **A** *Arteria* nomen Veteres dedere *Laryngi*, (seu proprie *Canalibus illis durioribus qui Pulmonem ingrediuntur [a], quos Recentiores Asperam-Arteriam appellant;) & vocarunt *Arteriaca* illa Remedia, quæ *Mor-**

(a) Confer GALENUM, Libr. 6. de HIPPOCR. & PLAT. Decr. Cap. 9.

Morbos Laryngis & Bronchiorum tollunt (a), in specie vero eorum Asperitatem: qualis in Tussi frequens est, oriturque a penuria vel defectu Liquidi quod ibidem fecernitur; unde fit ut Filamenta Nervosa nuda & arida remaneant.

2. Arteriaca igitur Medicamenta sunt ea quæ simile Liquidum suppeditant: ut 10. Oleosa omnia blanda, lente deglutita. 20. Omnia quæ, specie blandi Vaporis, in Pulmones cum Aere recipi possunt; ut Decocta Farinacea & Emollientia: huc etiam referuntur Emulsiones, Linctus, Syrupi, Succis inspissati; imprimis vero talia parata ex Amygdalis dulcibus, Seminibus Papaveris albi, Seminibus quatuor Frigidis majoribus, & minoribus, Nutibus Coquo, Juglandibus, Avellanisque recentissimis, & Pistaciis; ex quibus Oleum, vel expressione, vel in Emulsionibus, educitur. 30. Arteriacorum omnium princeps est Opium; quod quidem, titillationis sensum auferendo, Tussim sedat: hac autem sedata, Liquores in Arteria-Trachea & Bronchiis secreti, ibidem commorantur,

T 4

ea-

[a] Idem, Libr. 7. De Compos. Medicam. sec. Loc. Cap. 1. Vide sis etiam CASP. HOFFMANN. Inſtit. Med. Libr. 1. Cap. 12. Sect. 2.

eademque lubricantes, acrimoniam tollunt. *Arteriaca* proinde sunt omnia illa quæ *Tussim* compescunt.

CAPUT V.

De *Thoracis*.

1. **P**ulmonem Functio duplex est, scilicet *Respiratio*, & Sanguinis *propulsio* in Ventriculum Cordis finistrum. Quæcunque porro duas hæc Functiones promovent, *Thoracica* solent appellari: sed revera vix ulla dantur *Thoracica Specifica* proprie fit dicenda; ea quippe omnia quæ hoc nomine donantur, simili plane ritu agunt ac alia Medicamenta, nimirum, attenuando, inspissando, stimulando, &c. Sic enim Hyssopus, Majorana, Pulgium, Scordium, Sulphur, &c. quæ *Thoracica* vocantur, attenuando solum operantur; tum vero pro *Thoracis* habenda sunt, quum Sanguis Venosus adeo viscidus est, ut per Pulmones vix fluere possit: ita quoque Pulmonaria optimum est Remedium *Pulmonicum*, quando Sanguis nimis acer & velox demulceri ac inspissari debet.

2. Si

2. Si quicquam autem pro vero Thoracico sit habendum, Aer ipse est illud, quatenus scilicet Vaporibus quibusdam imprægnatus intra Pulmones recipitur; itaque, 10. Quando Lympha nimis tenuis & acris ex Vasis Lymphaticis nimium laxatis in Pulmones dilabitur, ut in Coryza, tum Suffumigia ex Mastiche, Thure, Benzoe, sunt optima Pulmonica. 20. Si adsit Exhalatio quædam alcalina, & calefacientis acrimoniæ, ut in Peste, Variolis, ac Febribus malignis, tunc verum Pulmonicum est Vapor Aceti Vini Rhemani, vel Pulveris Pyrii, per Arteriam-Asperam exceptus. Ubi Spiritus Vitrioli, aut Aquæ-Fortis effluvia Pulmones invadunt, (unde sæpenumero Peripneumoniæ graves, & Asthmata fiunt) optimum Pulmonicum est Urinæ putrefactæ Vapor statim Ore receptus; a quo quidem Vapore ipsum acidum Pulmones infestans convertitur in Sal Volatile innoxium. 40. Si materia spissa & acris Pulmones occupet, eorumque mæatus infarciat, optimum Pulmonicum est Vapor Aquæ calidæ cum pauxillo Salis Tartari & Urinæ admisto, ut & cum Herbis laxantibus & stimulantibus. 50. Quando nimia Siccitas atque lenta Crassities inest, tunc temporis diluendum

dum est per *Vaporem Aquæ tepidæ*; applicando nimirum ægri Naso Spongiam eadem Aqua madefactam; simul & ipsi præcipiendo, ut inspiret per Nasum, expiret vero per Os.

C A P U T VI.

De Cardiacis.

I. **C**ardiacorum historia difficilis est admodum; quoniam imprimis id quod uni Cardiacum est, idem sit alteri Venenum. Jam vero *Cardiacum* vocamus illud quod *Vires Corporis* potius quam *Cordis* auget: hanc autem distinctionem facimus, quia augeri possunt *Vires Cordis* in sanitatis detrimentum; etenim in Febre inflammatoria si *Vis Cordis* augetur, inde sequetur *Corporis debilitas*, cui succedere poterit mors ipsa.

2. Per *Vires* autem intelligimus *Potentias Corporeas*, quæ *Musculos & Liquida* movent: hinc *Vires* sunt duplices, nempe, *animales & naturales*. Itaque *Cardiacum* est proprie quicquid auget *Vim animale* movendi *Musculos*, & *Vim naturalem* movendi *Liquida*.

3. *Vis*

3. Vis animalis movendi Musculos omnino pendet a Spirituum Animalium in Cerebro debita secretione; atque hæc a debito Liquidorum per Vasa motu. Ad hunc vero motum requiritur, 1o. Ut Cordis *vis contractilis* Liquidum ita pellat, ut ejusdem adsit *copia* sufficiens in qualibet Corporis parte. 2o. Ut Vasa *apta* sint ad Liquidum transmittendum. 3o. Ut Liquida sint *meabilia*, sive ad fluendum idonea.

4. Hinc etiam ad *tres* Classes sequentes *Cardiaca* reducimus.

I. Classis continet ea quæ in *Spiritus Animales* agunt, 1o. Materiam iis producendis *aptam* præbendo: hæc autem materia proxime accedit ad Albumen Ovi (a); siquidem homines ii observantur esse robustissimi, quorum Serum ad Albumen Ovi proxime accedit: unde quidem patet, originem Spirituum Animalium esse ab Alimentis ita mutatis, ut proxime ad Albumen Ovi accedant, ita

T 6 vero

(a) Confer GUILIELMI HARVEI Exercitationes de *Generatione Animalium*, Exercitat. XII, XXXVII, & LX, ubi agitur de *Albumine Ovi*, nec non Exercit. LVIII, ubi sermo est de *Nutritio Pulli in Ovo*; simulque MARCELLI MALPIGHII Tractatum de *Ovo Incubato*, ut & Tractat. de *Formatione Pulli in Ovo*.

vero per Circulationem attenuatis, ut ad Ignem concreſcant. Porro materiam Spirituum præbent maximam Cibi Potuſque leves ac nutrientes, ſapore vel iſſis infantibus grato, ſimilique odore præſtiti: ut ſunt Lac, Juſcula Animalium ſanorum diluta, Vina imprimis odorata, Cereviſiæ bene fermentatæ, Fructus Horæi maturi, grati & odorati; ſicut Uvæ maturæ, Ribesia, Ceraſa, præcipue nigra, Mora, Poma, Melones, Mala Perſica, Aurantia, &c. 2º. Spiritus in hunc illum-ve Muſculum divagantes *determinando* in Cerebrum ac Cerebellum, iſtud vero faciunt omnia Antispasmodica, ſuffocationes hyſtericas & hypochondriacæ tollentia; quæ quidem omnia operantur vel ſtimulando, vel attrahendo, vel laxando. 3º. Spiritus quieſcentes *exſuscitando*: hoc præſtant cuncta ſapore & odore grato donata; ut Aromata quævis, præfertim Orientalia baſamica; ſcilicet, Cinnamomum, Nux Moſcata, & Macis, Caryophylli, Zedoaria, Galanga, &c. item Cortex Aurantiorum, Citri Chinenſes, gratus odor Pomorum Granatorum, Abrotanum, Meliſſa, Thymus, Lavandula, Roſæ, Jaſminum, Liliſium Convallium, Liliſium album, Grana Kermes, Crocus, &c.

&c. Huc etiam pertinet Opium [a]; item huc spectant omnia Vina generosa, Spiritus Vini, Sales Volatiles Alcalini Oleosi, aromatici, & omnes Compositiones ex his factæ; Olea cuncta aromatica Essentialia, Tincturæ, Elæosacchara; Syrupi, & Confectiones hujusmodi.

II. Classis continet illa quæ in Vasa agunt, ea nimirum transmissio-
ni Lquidorum apta reddendo: talia vero sunt 10. Quæ Vasa plus æquo stricta laxant; sicut Balnea, quæ quidem hoc sensu Cardiacæ dici merentur. 20. Quæ Vasa nimis laxa roborant, iisque elasticam vim deperditam restituunt; qualia sunt Austeræ omnia: itaque Cortex Peruvianus, Forma Cydonia, Calybs, Vinum austerum, &c. munus Cardiacorum obtinent in iis quibus Vasa inertia & flaccida sunt; iis autem qui strictis donantur Vasis lethalia evadunt: sic igitur, in Morbis laxissimis Virginum, Chalybs optime conducit; verum idem
in

(a) Quatenus scilicet attenuando Sanguinem, modo recte administratur, Spiritus animales quiescentes *exfuscat*. De hac autem *Opii* attenuatrice virtute, conferri omnino merentur Argumenta & Experimenta clarissimi FREIND, *Emmenolog.* Cap. ult.

in Morbis Acutis, ubi Vasa sunt constricta, skirrhos insanabiles aut mortem arcessit.

III. Classis includit illa quæ in *Liquida* circulantia operantur, scilicet ea vel *diluendo*, vel *incrassando*, prout nimis crassa, nimium-ve diluta sunt: jam vero si *Liquida* diluenda sint, vix melius datur *Cardiacum*, quam *Aqua* moderate calida.

C A P U T VII.

De Carminantibus.

1. **C** *Arminare* significat demulcere *Carminibus*: Veteres enim existimabant, Poetas, ope suorum *Carminum*, demulcere posse Dolores & Motus nimis vehementes; hinc *Poeseos* æque ac *Medicinæ* inventor habitus est APOLLO.

2. *Carminans* autem proprie est illud, quod *Flatus una cum Doloribus Intestinatorum* tollit. Quapropter explicatur vim Medicamenti *Carminantis* inquirendum est, quomodo *Dolor & Flatus* in Intestinis simul occurrant, ac unde generentur.

3. *Dolor* in genere oritur a *distractione*

ni-

nimia Fibrae sensibilis (a) : Flatus vero supponit hærere in Intestinis materiem liquidam *elasticam*, calore rarefactam, & per vim aliquam ibi retentam, quæ tandem, hac vi superata, magno cum impetu erumpit.

4. Materies hæc liquida *elastica* est Aer ipse, qui quidem erumpit vel superne, vel inferne, atque ruit per Intestina nunc in hanc, nunc in illam partem; unde fiunt Borborygmi: adeoque Flatus in Morbis dantur triplices, nempe *Ructus*, *Crepitus*, & *Borborygmi*.

5. Hæc autem materies *elastica*, scilicet Aer, ingreditur in Corpus per Oesophagum, & per Intestina transit, unde, modo ibidem non coerceatur nec calore rarefiat, absque Doloris & Flatuum productione per Anum exit; si vero coerceatur, tunc horrenda creat symptomata: porro coerceatur, vel ab externa vi comprimente, prout in Virginibus Abdomen sibi valde comprimimentibus sæpius observatur; vel a Fibrarum contractione, ut in spasms Fibrarum Intestinalium sive primarum Viarum contingit: ita Sphincter Oesophagi seu Gulæ sæpe contrahitur
spas-

(a) Super hac re vide plura in PARTE
I. CAP. VI. de Solventibus, sive Dolorem
cientibus.

spasmodice , ut in Hysteriis ; hinc Aer ibidem includitur , rarefactus vero Oesophagum vehementer extendit ; unde tunc Aspera-Arteria comprimitur , atque sic oritur suffocationis metus ; imo revera , pro momento , quandaque suffocantur Hystericae Mulieres : & hinc facile satis explicatur , undenam in eis procedat Abdominis tumor . Hujuscemodi constrictio nonnunquam accidit circa Ventriculi Officium utrumque , unde Stomachus admodum distenditur : tale quid etiam fit , si spasmus aliquis successive nunc hanc , nunc illam partem Oesophagi occupet ; indeque perfectissimus sensus *globuli* ad Gulam ascendens excitatur : idem quoque contingit , si Intestinalis Fistulae pars aliquando constringatur . His autem omnibus Doloribus medetur *Flatus* expulsio .

6. *Carminativa* sunt igitur ea quae *spasmos* ejusmodi tollunt ; unde fit ut *Carminantia* sint Medicamenta Laxantia & Aperientia : hinc igitur Aqua moderate calida , affatim epota , Olea similiter calida , Spiritus Volatiles Oleosi , Antispasmodica omnia , Motus externi , Balnea , & Fomenta huc pertinent ; omnium vero summum est Opium .

7. *Spas-*

7. *Spasmodorum* autem dictorum in primis *Viis causæ* sunt, 10. Morbi nonnulli qui *Liquidum Nervosum* magis ad unam quam ad aliam partem determinant. 20. *Venena*, sive acria *Ingesta*; quæ quidem tormina, flatus, & tumores violentissimos frequenter excitant, eosque sæpe tantos, ut *Intestina* inde crepent: etenim si vis caustica sese applicuerit alicui parti *Intestinalis Fistulæ*, illa se contrahet & constringet; unde *Liquidum elasticum* includetur, calore rarefiet, atque *Dolores* excitabit, *Spiritibus* interim ingenti copia ad locum dolentem (ut in omni *Dolore* fieri solet) ruentibus; hinc orietur contractio violentior. Hoc igitur in casu *Carminantia* sunt ea quæ vel *Venenum* extinguunt, vel *pressionem & fluxum Nervosi Liquidi* versus affectam partem imminuunt; ut *Opium*, omniaque *Opiata*, quæ vero tunc temporis eadem fere ratione operantur ac *Venæsectio* in *Inflammatione*, impetum scilicet minuendo.

8. *Carminantia* porro *calida* agunt quatenus stimulant, motumque excitant per totum *Intestinorum tractum*; unde quidem contractio, & *Aeris interceptio* tolluntur.

CAPUT VIII.

De Anthelminthicis.

1. **V**ermes græce dicuntur ΕΛΜΙΝΘΕΣ; hinc *Anthelminthica* vocantur ea Medicamenta, quæ Vermes seu Lumbricos, aut necant, aut expellunt.

2. Loci vero in quibus præcipue nidulantur ac repunt Vermes, sunt Venter & Intestina omnia [raro tamen adsunt in Colo, nisi dum per hoc Intestinum transeunt]: hos autem locos *Lumbricorum* esse latebras probat titillatio quam ipsi excitant in Stomacho & Intestinis, eorumque per Vomitum & sedes rejectio [a].

3. An-

(a) Vermes sunt Animalcula diversi generis, in Humano Corpore, ex Ovulis Insectorum genita. Quum enim varii generis Muscæ & Insecta, post fœcundum inter se coitum, Ovula sua *spermatice*, plus minusve copiose, in Educa quam plurima, v. gr., Herbas, Flores, Fructus, aliasve res esculentas aut potulentas deponunt; & hæc deinde res, distis sordibus *spermatice-verminose* inquinatæ, sive ab Hominibus immediate comeduntur, sive a Brutis in Hominum escam cedentibus devorantur, tum si-

3. *Anthelminthica* porro Medicamenta ad binas Classes sequentes reduci possunt.

I. Classis

mul hujusmodi Ovula in Hominum Corpora transmittuntur. Adde quod Aerem ipsum, quem respiramus ac deglutimus, Insectorum Ovulis ubertim etiam scaterere, Physicorum recentiorum experimentis jam satis innotuerit; unde quidem fit, ut id genus Ovula, tum simul cum Cibis & Potulentis, tum etiam cum Aeredeglutita, quinimo quandoque forsitan cum aliis quæque *Vermibus*, qui in rebus continentur antedictis, Corpori nostro ingesta, ibique blando Ventriculi, Intestinorum, aut aliarum partium fotu & calore vivificata, in Reptilia Animalcula convertuntur (quemadmodum extra Corpus hoc etiam evenit), idque longe magis & frequentius in tenellis Puerorum, quam robustioribus Adultorum *Stomachis & visceribus*. Ejusmodi porro *Vermes* in diversis hinc Corporis Humani partibus gigni observantur: quippe deprehensi sunt profecto non tantum in Ventriculo, & Intestinis, sed quoque sat frequenter in Hepate, Renibus, Vesica, Pulmonibus, Pericardio, Cerebro, Dentibus cavis, &c. Quin etiam, in imis Ossium Cavitatibus, Chrysalidum seu Nympharum exuvias detexit celeberrimus RUYSCHIUS: (confer ejus *Adversar. Anatom. Dec. III. pag. 18. & seq.*) Idem porro clarissimus AUCTOR notandum esse dicit alibi, (scilicet in *Adversar. Anat. Dec. I. pag. 18.*) "quod in Humano Corpore generentur *Vermes* tam diversa for-

I. Classis continet ea quæ uti docet
 experientia, *Vermes necant*: qualia sunt,
 10. *Olea*

„ ma discrepantes inter se, ita tamen dif-
 „ ferentes ab omnibus aliis in Natura re-
 „ rum unquam repertis, ut nusquam iis
 „ similem illum conspiciere detur extra
 „ Corpus Hominis, quorum interius non-
 „ nulli in plurimarum exporriguntur ulna-
 „ rum longitudine. Hos igitur non ex
 „ Ovulis *deglutitis* originem ducere, sed po-
 „ tius in eodem Corpore natos, ex Ovis si-
 „ mul in nobis *generatis* cum reliquis Cor-
 „ poris nostri partibus, verisimile admo-
 „ dum esse putat. „ Istud vero quadrat ad
 „ sententiam HIPPOCRATIS, complurium-
 „ que magni nominis Physicorum, ac imprimis
 „ expertissimi Medici Parisiensis NICOL.
 „ ANDRY, qui de *Vermibus in Humana Cor-
 „ pore generatis* egregium Tractatum idiome
 „ Gallico descripsit. Jam vero quomodocun-
 „ que nascantur *Vermes* in nobis, omnium fre-
 „ quentissime deprehenduntur illi de quibus
 „ sermo hic loci habendus est, qui quidem in
 „ Intestinis sapissimæ, & in Ventriculo non-
 „ nunquam latitant. Horum autem a Medicis
 „ tres vulgo distinguuntur species; nimirum
 „ (1) *Lumbrici Teretes*, græce Εὐμειδῶς
 „ Στρογγύλαι. (2) *Lati*, græce Πλατῆλαι, ali-
 „ quando *Κερίαι*, item *Ταυρία*, i. e., *Fasciæ*;
 „ unde & *Fasciati* quoque nuncupantur, ex
 „ eo quod *fasciolam* seu *vittam tenuem* exacte
 „ referant, exceptis Capite & Cauda, quæ in
 „ acutum desinunt. (3) *Minuti*, græce Ἀσκη-
 „ πῶδες, quod nomen iis unice tribuit GA-
 „ LENUS in *Exegetis*. Porro *Lumbrici Teretes*

20. Olea cuncta immediate *Lumbricis* applicata; quæ quidem, omnes eorum Tra-

omnium frequentissimi sunt ac notissimi, & in tenuibus potissimum Intestinis, copioso plerumque numero, generari solent, unde sæpe in Ventriculum ascendunt, & per Os quandoque, ac etiam per Nares, rejiciuntur, quanquam sæpius per vias inferiores, modo vivi, modo extincti, deturbentur: Infantibus autem admodum sunt familiares. Ceterum *præsentiam* Animalculorum hujusmodi in Pueris haud ita facile semper cognoscere datur; quandoquidem Signa & Symptomata, quæ ab eis producantur, plerumque sint cum aliis Morbis communia. Verum tamen *Morsicationes*, *Rosiones*, atque *subita & intermittentia Tormina Ventris*, præsertim *jejuno Stomacho*; aliqualis dein *Macies*, *Faciei Pallor*, *Cavitas circa Oculos*, *Inquietudines nocturna*, & *Insomnia gravia*. *Fricationes Narium frequentes*, *Fætor ex Ore prodiens*, *Tussicula sicca*, quandoque cum *Dyspnæa*; subinde etiam *Febricula Lenta non sine Siti*, *Horrores*, *Cephalalgia*, *Cardialgie*; interdum *Animi Deliquia*, *Tumor & Tensio Abdominis*; *Singultus*, *Nausea*; *Vomitus*, frequens ad *Ventrem Manuum admotio*, *Cessatio Torminum post Cibi ingestionem*, *Voracitas nimia*, *Dejectiones colore grisco infectæ & argillæ dissolutæ similes*, *Urina denique cruda & turbida, fere instar Lactis*. Signa solent esse horum *Vermium latentium*: quamvis tamen hæc omnia quandoque varia admodum existant; nullum est enim adeo peregrinum Symptoma, quod à *Lumbricis* interdum non oriatur, uti quidem testantur

Tracheas obstruendo, brevi eisdem interimunt: hinc ergo bibatur Oleum, vel

Prætorum Observata. Jam vero si *Prognofin* spectemus, *Vermes* aliquando diutissime in Humano Corpore possunt hospitari, sine notabili noxa aut molestia: verum tamen sæpe contingit, ut inde sævissima producantur Symptomata; sicuti *Fames Canina*, *Sopor*, *Delirium*, *Febres Continue*, *Lente*, atque *Hæctice*, imo non raro illæ quas *Malignas* appellant, una cum *Moribus Convulsivis & Epilepticis lethalibus*; vel *Intestina* aut *Stomachus perterebrantur à Lumbricis*, indeque *mors* subsequitur: verbo dixerim, gravissima quæque Symptomata hinc oriri possunt. *Vermes Lati* omnium rarissime occurrunt; siquando vero, tunc temporis hoc Signum est *peculiare* cum aliis *communibus*, quod simul cum *Fæcibus Alvinis* prodeant corpuscula *Cucurbitæ Seminibus* analoga (quæ quidem *Lumbricorum Latorum* videntur Excrementa esse): horum autem longitudo ad plures ulnas sæpius extenditur; nec etiam numerosi in Intestinis adsunt, sed unicus ut plurimum [qui vero propterea *Sottum* audit], vel bini quandoque ibidem hospitantur. Ceterum, si quis de hisce *Vermibus* plura voluerit, adeat *AUTHORES* qui de hoc expresse egerunt argumento, præsertimque *DAN. LE CLERC*, *Histor. Laterum Lumbricorum* Ultimo breves illi ac minuti *Vermiculi*, quos *Ascarides* vocitant, numerosissimi & acervatim in Intestino Recto gigni & congregari solent: atque, magnitudine & crassitie, imo tota fere figura sua, *acubus* similes

vel specie Clysmatis injiciatur ; ita quippe (clarissimus AUCTOR noster) homi-

existunt : hi porro simul cum Excrementis vi-
vi ex Ano protruduntur ; Infantibus vero
Puerisque valde sunt familiares, & Adultis
etiam aliquando : Signum autem pathogno-
monicum infestantium *Ascaridum*, est *Pruritus in Podice vix tolerabilis, cum frequenti molestoque Tenesmo seu desidendi cupiditate* ;
quin & interdum ita vehementer Egros tor-
quent isti pusilli Carnifices, ut *Syncopen* in-
ducant ; etiamsi tamen gravia Symptomata,
ut alii, vixdum creare soleant : Ceterum de
methodo hujuscemodi *Vermes* enecandi & ex-
pellendi, conferendus est imprimis FUL-
LER, in *Pharmacop. Extempor. Reform.* ti-
tulo de *Enem. Amar.* pag. m. 101. 102 103.
Hæc vero de *Lumbricis* hætenus dicta suffi-
ciant. Qui plura cupiet, consulat [præter
NICOL. ANDRY, & DAN. I. E. CLERC,
in *Tractat. supra laudatis*) AUCTORES va-
rios, qui quidem de hoc argumento egerunt
quam-plurimi : scilicet, (α) *Historiæ Natura-
lis* Scriptores ; ut imprimis ULYSS. ALDRO-
VANDUS, [*Libr. VI. de Insectis, Cap. 2.*]
FRANC. REDI, [in *Observat. de Animal-
culis vivis quæ in Corporibus vivorum Anima-
lium reperiuntur.*] &c. tum [β] *Historiarum
Medicarum & Observationum Collectores* ;
præsertimque SCHENCKIUS, BARTOLI-
NUS, STALP. VAN DER VVIEL, PAUL-
LINUS, [in *Disquisit. de Morte Verminosa*,
licet hic tamen aliena & inutilia multa, pro
more suo, consarcinet], HILDANUS, FO-
RESTUS, TULPIUS, &c. quibus addenda

hominem quemdam *Ascaridibus* laborantem, omnibus aliis Anthelminthicis frustra tentatis, solo Clysmate ex Oleo diu retento, curavit, expurgata prius leniter Alvo; quod quidem semper fieri debet. 2. *Mellita* omnia; quæ vero agunt eadem ratione: sic igitur, post assumptum lene Purgans, jejuno Stomacho, ut nihil obilet) *Mel* epotum optimum est Anthelminthicum, ac imprimis pro Infantibus. 30. Quæ, vulnerando, contundendo, pungendo, *Vermes* occidunt: ut *Officula Piscium* deglutita, *Cornu Cervinum*, *Limatura Martis*, & similia *spiculorum* instar agentia; sed hæc raro *Intestina tenera* relinquunt intacta. 40. *Venena* Infestis hisce dicata: sicut *Mercurius* ita præparatus, ut per *Intestina* solummodo transeat, non autem in *Vasa Lactea* penetret; talis præparatio est *Æthiops Mineralis* pulverisatus, & cum leni Purgante datus: item *Vitriola Metallorum*, ut *Martis*, *Veneris*, *Lunæ*, si, *Pilularum specie*, addito leni Purgante, fuman-

sunt *Acta Regia Parisina*, & *Londinensia*, *Epemerides Nature Curiosorum*, &c. [7] Denique de *Morbis* qui a *Lumbricis* oriuntur cognoscendis & curandis, consulantur optimi quique *Practici*.

sumantur , ac per Alvum determinen-
tur .

II. Classis complectitur ea quæ *Lum-
bricos expellunt* : qualia sunt omnia
Purgantia & Vomitoria , quæcunque
fuerint sine ullo discrimine , dummo-
do vacuo Ventriculo sumantur . *Ama-
ra* autem illa quæ tanquam *Anthel-
minthica* commendari solent , & hoc
insigniuntur nomine , casu tantummo-
do profunt ; quando scilicet Intestinales
Fibræ debiliores sunt , quam ut *Ver-
mium* nidos expellant ; *Lumbricos* ve-
ro neutiquam occidunt hæc *Amara* .
Notandum est porro , non parum eos
hallucinari qui dicunt , neminem a
Vermibus liberari posse , nisi per Anum
expellantur eo tempore quo necantur ,
cum tamen, si modo necati sint , brevi
putrescant , atque specie mucii , exeat,
adeo teneræ texturæ sunt .

CAPUT IX.

De Anodynis.

1. **A** Nodyna sunt ea Medicamenta ,
 quæ dolorem in genere tollunt .
 Hæc autem sub se complectuntur , 1.
Paregorica ; quæ Dolorem auferunt de-
 mulcendo . 2. *Hypnotica* ; quæ Dolorem
 tollunt , Somnum conciliando . 3. *Nar-*
cotica ; quæ Dolorem adimunt , Stupo-
 rem inducendo . 4. *Nepenthes* ; quod pro-
 prie significat Medicamentum Dolorem
 auferens . (a)

Cum

(a) Hoc igitur sensu *Nepenthes* Synony-
 mon est *Anodyni* ; ac proinde non videtur
 debere Classẽ peculiarem constituere . Porro
 quid proprie fuerit *Nepenthes* illud de quo
 quidem tanta prædicat HOMERUS , *Lib. IV.*
Odysf. pag. m. 47. non parum profecto disce-
 ptatum est inter AUTHORES ; quorum ve-
 ro sententias afferre neutiquam est hujus lo-
 ci : sufficiat impræsentiarum pauca duntaxat
 hoc super argumento differere . Vox ista *Nē-*
πενθε's componitur ex particula privativa *νη*
 & *πένθος* luctus ; quoniam scilicet hoc Me-
 dicamentum *tristitiam* discutit , ac hilaritatem
 inducit ; quippe quod (HOMERO teste) *Vi-*
no Convivarum MENELAI , ad hunc produ-
 cendum effectum , immixtum fuerit ab HE-
 LENA ;

Cum autem *Anodynum* sit nomen generale, quatuor antedictas Medicamen-

V 2

men-

LENA; quæ vero hujuscemodi Pharmacum a POLYDAMNA Ægyptia, THONIS Coniuge, dono acceperat: hac autem virtute præditum esse *Nepenthes* asserit POETA, loco citato, ut quicumque deglutierit illud, malorum penitus obliviscatur, neque tota illa die flere possit, etiamsi Pater & Mater ei mortui fuerint, vel coram ipso Filius trucidaretur aut Frater. Unde quidem conjicere licet, quod per istud adeo decantatum HOMERICUM *Nepenthes* intelligendum sit *Opium* ipsum, vel ex eo Compositio quædam; quum & hoc imprimis nascatur in Ægypto (ubi dono datum fuerat HELENÆ); ac etiam facultate polleat Homines ipsi assuefactos exhilarandi, & ex eorum animo metum discutendi, prout exemplo TURCARUM, aliorumque Populorum Orientis abunde patet. Hinc Porro videntur CHYMICI vocem istam transulisse ad Compositionem quandam Opiatam, quæ dicitur *Nepenthes Aurcum* ANGELI SALÆ, & ab hoc AUCTORE describitur in *Opiolog.* pag. m. 610.: quid & ideo Laudanum Opiatum vulgare, *Nepenthes* audire solet in aliquot Medicorum Præscriptis. Ceterum, si quis de hac voce ipsiusque significationibus plura voluerit, consulat imprimis Dissertationem integram a CONRAD. BARCHUSEN habitam super hoc argumento, quam vero *Historiæ Medicinæ* annexuit; itemque CASP. a REIES, *Elys. Jucund. Questionum Camp.* Quæst.

460 PARS III. CL. IV. CAP. IX.
mentorū Dolorem tollentium *Species*
complectens, hinc omnium primo præ-
mit-

Quæst. II. N. 12. & Quæst. LXXXVIII. N. 13.
nec non LANG. *Epist. Medic.* Lib. I. Epist.
56. ac Lib. III. Epist. 6., ut & Lexicographos,
aliosque passim. Porro de *Nepenthe Indorum*
hodierno vide sis ENGELBER. KÆMPFER,
Amenitat. Exotic. pag. 652. Hoc vero Indi-
cum *Nepenthes* jam antea descripserunt GAR-
CIAS AB HORTO, *Histor. Aromat. &c.*
Lib. II. Cap. 25. & CHRISTOPHORUS A-
COSTA, *ibid.* Lib. III. Cap. 53.; qui dicitur
Pharmacum istud parari potissimum ex specie
quadam Cannabis Indice, quæ (referente
ACOSTA) dicitur ab Arabibus *Axis*, & a
Turcis *Asarath*, a Persis autem, ut & ab In-
colis Regionis Decan, plurimarumque aliarum
Regionum, *Bangue* vocitatur. Planta vero
hæc videtur CLUSIO magnam habere af-
finitatem cum Turcarum Constantinopoli de-
gentium *Maslac*; de quo conferatur WE-
DELIUS, *Opiolog.* Lib. II. f. 4. P. I. pag. 168.
„ Indi (inquit ACOSTA) foliis & femine
„ vescuntur, cum ut validiores in re Vene-
„ rea fiant, tum ad excitandam Cibi appeten-
„ tiam. Fit ex hoc *Bangue* Compositio quæ-
„ dam, vulgaris admodum usus in iis Regio-
„ nibus ad varios effectus: Etenim Magnates
„ & Militiæ Præfecti, ut, laborum obliti, se-
„ curius & liberius dormiant, feminis & fo-
„ liorum, in pulverem redætorum, quan-
„ tum videtur, sumunt, illique addunt *Ave-*
„ „ *eam* sive Avellanam Indicam viridem, &
„ *Opii*

mittenda sunt quædam de *Dolore in genere* THEOREMATA.

THEOR. I. Corporis nostri *fluidæ* partes non *dolent*, sed *solidæ* tantum; hæ vero quatenus ex Nervis confiantur, & non aliter: Nervi porro alii sunt *aperti* cavique, alii *consolidati*; prioris autem duntaxat generis Nervi Doloribus afficiuntur.

THEOR. II. In omni Nervo adhuc *vitali*, si consideretur ejus *ultimum* Componens, occurrit solummodo Membrana *tenuissima*, simul & Liquidum in ea detentum coercitumque: omnis autem Membrana *ultima* Nervosa cujuscunque Nervi, constat ex Fibris solidis & non cavis; quæ vero componuntur ex partibus incredibiliter exiguis ac minimis, ad ignem aut aquam vix mutabilibus: (ut istud in PROLEGOMENIS, CAP. IV., & CAP. V. §. I. explicatum est.) Porro Liquidum

V 3

„ *Opii* nonnihil, pro arbitrio, ac omnia hæc
 „ *Saccharo* excepta devorant: Si vero, in Somno, varias rerum species sibi observari cupiunt, his adjiciunt selectissimam *Gamphoram*,
 „ *Caryophyllos*, *Nucem Moschatam*, & *Maccim*: Si autem hilares esse volunt & faceti,
 „ ac præsertim in Venerem procliviores, tunc,
 „ *Ambragrisea* & *Moscho* additis, omnia *Sacchara* excipiunt, & *Electuarium* faciunt.

dum ibidem contentum, est omnium tenuissimum, videlicet, (si ulla quidem comparatio possit institui) aquæ ex Liquido Albuminis Ovi productæ quodammodo simile.

THEOR. III. Omnis igitur Dolor est *affectio* quædam vel solidæ Membranzæ, vel oriunda ex Fluido contento, vel ex utroque.

THEOR. IV. *Causæ* omnes quæ Dolorem producant, utut in Liquida agant, eaque mutant, nunquam Dolorem creare poterunt, nisi pro *effectu* talem habeant Liquidorum *mutationem*, quæ Solida afficiat.

THEOR. V. Omnis ergo Dolor pendet a *mutatione* quadam *contactuum* in Solido *ultimi* Nervi, quatenus adhuc Liquidum continet.

THEOR. VI. Dolor omnis fit ab actione quæ in *ultima* Fibra talem excitat *motum*, qui, si continuetur, vel augeatur, necessario destruet istius Fibræ *continuitatem*; idque docent omnes quorumcunque Dolorum *historiæ*: hinc & omnis Dolor ingens, diu durans, habet, pro fine suo, *rupturam* Vasorum *destructionemque* Partis; sic ab *Inflammatione* *suppuratio* & *gangræna*, & a Dolore Nervoso *insensibilitas* tandem oriuntur:

motus

motu itaque illo sublato , tollitur quodque Dolor .

THEOR. VII. Omnis *Causa* Doloris, quatenus agit in *unam* Fibram , agit duntaxat vel trahendo , vel premendo , vel vulnerando ; si vero in *plures* Tubum constituentes agat , tunc temporis considerari potest ut inflans & distendens huncce Tubum : quicquid igitur Dolorem creat , id operatur vel trahendo , vel premendo , vel distendendo , vel vulnerando .

THEOR. VIII. *Tractio* omnis , in Corpore sanissimo , Dolorem excitat *elongando* Fibras ; uti quidem docent *Carnificum* torturæ .

THEOR. IX. Magnam a contentis Liquidis Vasorum distentionem , Fibras *elongando* , Dolorem inducere docet *Historia Medica* ; hoc enim patet ex *Tumoribus* dolentibus , ubi , sublato Tumore , cessat Dolor : notandum est vero quod , licet Vas distentum idem remaneat quoad longitudinem , attamen *Fibræ laterum* ab ista distentione *elongari* possint .

THEOR. X. Omnia *Vulnerantia* , proprie sic dicta , operantur vel pun- gendo , vel terebrando , vel secando : quamdiu autem agunt , Dolorem excitant *elongando* Fibras ; simul ac ve-

ro effectum produxere, cessat Dolor: hinc etiam *Nervus abscissus* nequaquam dolet.

THEOR. XI. Ignem, & omnia *Acria* invisibilia, simili plane ritu, ac enumeratas *Causas*, agere, in *Acrium* historia probatum fuit.

THEOR. XII. Dolor in aliqua parte excitatus tollitur, 1. *Nervo destructo* in parte ubi Dolor est: destruitur vero *Nervus*, quando *Liquidum* per eum amplius fluere nequit. 2. *Motus Dolorem* excitantis *intercepta* communicatione cum *Sensorio* communi. 3. *Cerebro inepto* reddere ad communicationem *Causæ dolorificæ* recipiendam; uti patet ex *Apoplecticis*, & omnibus iis quibus *Cerebrum*, aliqua de causa, compressum est.

THEOR. XIII. *Fibrillæ unius ultime* Dolor *infimus* & *mitissimus* oritur a *Motu*, aliquantulum *majori solito*, *Fibrillæ superinducto*; cujus finis est *Perceptio gratissima*: quæ vero, quatenus a *miti vellicatione* fit, dicitur *Titillatio*; quatenus autem a *rosione* *Liquidi contenti*, vocatur *Pruritus*. Sic odor *gratissimus* & *Sapor*, si diu ac vehementer percipiuntur, *Dolorem* excitant: idem etiam in *Sonis* accidit.

THEOR.

THEOR. XIV. Fibrillæ unius *ultimæ* Dolor *summus* & *vehementissimus* oritur a diu continuata ejus *elongatione*, quamproxima dissolutioni, sed tamen absque dissolutione.

THEOR. XV. Augmentum vero Doloris *summum* oritur a numero Fibrillarum simul affectarum; etenim duæ Fibrillæ sic affectæ non tantum excitant Dolorem, ac si plures simul affectæ essent.

2. Ex dictis igitur manifestum est, quod omnis Dolor oriatur a *distractione* sive nimia Fibrarum *elongatione*: quæ quidem, si ab externa causa procedat, tolli potest ablatione istius causæ; (si vero ab interna Causa fiat, examinandum est prius qualis hæc sit, ut Dolorem tollere valeamus.) Jam vero nimie *distractionis* causæ internæ ad 5. reducuntur; ac proinde totidem sunt Classes Medicamentorum *Anodynorum* ejusmodi causas tollentium.

3. Hæc porro causæ sunt, 1. Nervi alicujus *semi-laceratio*: etenim pars illa Nervi *semi-lacerati*, quæ manet illæsa, multo majorem impetum seu contractionem sustinet, quam in statu sano Nervi; unde sequitur eisdem *distractio* seu *elongatio*. Supponamus,

V 5

mus,

mus, ex. gr., A B
Nervum esse con-
stantem ex tribus

Fibris, quæ, dum integræ & illæfæ
sunt, sustinent simul omnem illam
vim qua Nervos conatur se contra-
here, ac versus puncta A B, quibus
affigitur, resilere: Si jam *una* ex istis
Fibris rumpatur ad C, reliquæ *due*
totam vim sustinebunt, quæ quidem
a *tribus* antea sustenta fuerat: hinc
vero Distractionem & Dolorem neces-
sario patientur. 2. *Inflatio* nimia a
Spasmo. 3. *Distentio* nimia ab aliquo
Obstruente, & Vi Vitali urgente. 4.
Distentio nimia ab Acri impactu, &
Vi Vitali urgente. 5. *Distraçtio* Ner-
vorum ab Elatere proprio supra corpus
aliquod durum & impactum, ut supra
Calculum in Uretere.

4. *Causam primam auferunt*, 1.
Integra discissio, vel *ustio* Nervi *semi-*
lacerati: hoc igitur sensu, *Cultelli*,
Ignis, & *Cautica* potentialia sunt
magna *Anodyna*. 2. *Partium lacera-*
rarum ad se mutuo *adductio*: nam in
tummis Doloribus hæc sæpenumero
mire juvat, uti docet experientia.
Musculus enim *vulneratus* dolet quam-
diu hiat; partibus vero ad se invi-
cem adductis, cessat Dolor: huc er-

go pertinent Suctiones , Ligaturæ ,
 Sutureæ . 3. Nervi totius *emollitio* &
laxatio ; quæ quidem efficit , ut par-
 tes illæ Nervi , absque Doloze , in
 longum protendantur : huc itaque spe-
 ctant omnia *Laxantia* & *Emollientia* ;
 qualia sunt , (1) Aqua calida . (2)
 Posca levis , scilicet ex una Aceti &
 tribus Aquæ partibus . (3) Decocta
Emollientia farinacea , suboleosa , ea-
 que , specie *Emplastri* , *Fomenti* , *Va-*
poris , *Cataplasmatis* , aut *Balnei* , ap-
 plicata . (4) Haustus largus ex simi-
 libus paratus . (5) *Balsamica* omnia
 lenissima ; ut *Balsamum Peruvianum* ,
Gummi Elemi , *Terebinthina* , &c. ,
 Ovi Vitello soluta , & applicata ut
 ad locum affectum penetrent . [6]
Animalium recens occisorum partes
 calidæ applicatæ ; ita quippe summum
 habetur *Anodynum* , si , v. gr. , Bra-
 chium læsum indatur in Abdomen
 Animalis recenter mactati . 4. Deni-
 que prima Causa tollitur , si partes
 Vulneri vicinæ ita mutantur ab ali-
 qua re , ut *durescant* , atque *resiliant* ,
 & hoc pacto minutas partes *semi-la-*
ceratas perfecte *solvant* : talem vero
 partibus Vulneri vicinis mutationem
 inducunt *Oleum Terebinthinæ* & *Al-*
cohol Vini calide affusa , & similia ;
 V 6 quæ

quæ quidem inter agendum , maximum semper Dolorem pariunt . Porro si alicubi , profunde in Corpore , oriatur Dolor a *semi-laceratione* , nulla spes est curæ , nisi , aucto Dolore , tandem integre *solvantur* Nervi læsi : sic enim , si talis Dolor in Ligamentis hæreat , auferri nequit , nisi destruaturs Nervus , quo peracto , statim cessat Dolor ; hinc in Podagra *tophacea* nullus fere Dolor adest .

5. Causam secundam auferunt ea quæ *Spasmi* causam tollunt : *Spasmi* vero causa , vel in Cerebro , vel in Nervo , vel in Villo Musculoso , hæret ; eaque semper est vel *Acre irritans* , vel Spirituum Animalium *inequalis* determinatio : summa proinde in hisce casibus Remedia sunt , 1. Potus attenuantes & diluentes , huic Acri quod *irritat* oppositi , copiose quidem assumpti . 2. Motus Liquidorum augmentum .

6. Tertiam Causam tollunt , 1. Ea quæ *Acre impactum* corrigunt , mutando scilicet figuram ejus acutam in obtusam : istud vero fit , [α] Acre cum aliis particulis componendo ; [β] ejus acumen , vel Coctione , vel Suppuratione , frangendo ; [γ] idem per Demulcentia involvendo . 2. Illa quæ *Acre impactum* educunt : qualia sunt , (1) Quæ
vias

vias laxant ; hinc dixit Hippocrates ,
omne Dolens ab Acri laxandum esse .

[2] Quæ diluunt Liquida . (3) Quæ
determinant foras : Confer PART. III.
CL. III. CAP. VIII. de *Attrahentibus* .

[4] Quæ *Acre impactum* ad quietem
deducunt : id autem 4. modis ad quie-
tem componitur ; scilicet , [α] Liqui-
dorum circulantium , & Solidorum con-
tractilium impetum minuendo ; nisi e-
nim a vi contractili Solidorum , & a
vi projectili Fluidorum comprimeretur
Acre infixum , Dolorem utique non
produceret : Contractio autem in Soli-
dis minuitur laxando : Impetus vero
minuitur in Fluidis , propius ad statum
mortis ducendo , sive ad mortem ap-
propinquando ; hinc etiam omnis Do-
lor paulo ante mortem desinit : Vide
PART. II. CAP. IX. de *Sistentibus* .

(β) Impetum aliorum determinando :
Confer CAP. de *Attrahentibus* . [γ]
Animi Deliquia excitando . [δ] Cau-
sas externas *Acre* per se iners , actio-
ne sua , excitantes [quales sunt calor
& motus Partis] tollendo .

7. Quartam Causam auferunt ea quæ
Vasa laxant , *infarctum* resolvunt , &
vim projectilem Liquidorum imminuunt :
huc itaque pertinent Venæ - sectio , E-
vacuatio quæcunque magna , nec non
Remedia Incidentia , Attenuantia , Re-
sol-

solventia , & Diluentia ; uti Balnea ,
Fotus , &c.

8. Quintam *Causam* tollunt , 1. Omnia illa quæ *primam* auferunt . 2. Quæ , leniter lubricando , resolvendo , & stimulando , *impactum* movent , & propellunt . 3. Quæ istud *impactum* determinant ad locum ubi minime nocere possit : Vide CAP. de *Attrahentibus* .

9. Porro si Dolor sit *ingens* , ejus vero causam tollere non valeamus , tum Dolor sui ipsius medela ut , scilicet Hominem destruendo : verum tamen quædam extant quæ , licet Doloris causam non auferant , nihilominus ejus sensum imminuunt ; talia vero sunt vero *Hypnotica* sive *Soporifera* .

10. *Hypnotica* autem omnia ad duas *Classes* sequentes reduci possunt .

I. *Classis* continet quæcunque *Somnum* conciliant , Somni impedimenta tollendo : hæc vero impedimenta plerumque sunt *Objecta* externa , Dolores , Calores , Sudores , Corporis Morbi varii , Animique *Pathemata* ; quibus sublatis , sponte sua sequitur *Somnus* : hac itaque ratione omnia fere *Medicamenta* , ut Diluentia , Resolventia , Incrassantia , Humectantia , Exsiccantia , Calefacientia , Refrigerantia , Acida , Alcalina , ceteraque in-

innumera , & plane contraria , fiunt *Hypnotica* ; prout hoc illud ve Symptoma , quo impeditur *Somnus* , vel auferunt , vel mitigant : sic enim Absorbentia Terrestria in Infantibus ; propter Acidum , [quod in eorum Ventriculo ac Intestinis continetur] doloribus inter vigilandum affectis , sæpe numero Somnum producant : ita quoque Rosa , Salix , Lactuca , Taraxacum , Endivia , Acetosa , Melones , Pepones , Cucumeres , &c. extrinsecus adhibita , in Morbis calidis *Somnifera* sunt .

II. Classis includit ea quæ Somnum producant , supprimendo causas naturales *vigiliarum* , & imprimis impediendo fluxum Liquidi per Nervos : hæc autem sunt triplicia ; scilicet , 1. *Mitia* & tuta . 2. *Fortia* & periculosa . 3. *Mala* & fere lethalia . *Somnifera Mitia* sunt illa quæ Somnum naturalem , levem , & facile solvendum conciliant : talia sunt Crocus , Papaveris Rhœados omnes partes , uti semen , folia , capita , succus ; itemque Papaver album , Cynoglossum in omnibus suis partibus , Solanum Officinale , ac *Somniferum* illud blandum Herba *Paris* dictum , &c. *Fortia* sunt illa quæ Somnum inducunt coactum , profundum , & vix excutiendum , una cum

472 PARS III. CL.IV. CAP.IX.

cum summo stupore ; (hæc vero , ut & sequentia , proprie *Narcotica* dicuntur :) huc autem pertinent Opium , Hyoscyami semen , &c. *Mala* sunt ea quæ producunt Somnum profundissimum , morte plerumque terminandum ; si vero executi contingat , sequitur omnium Animi Facultatum depravatio ; huc porro spectant Hyoscyami utriusque folia , flores , fructus , radices , ac fuccus ; nec non Stramonii semen , quod ad ʒ ʒ. sumptum , insaniam creat , & ad ʒ j. est lethale [a] ; item Lolii farina ,

(a) *Stramonii fructu spinoso* , sive *Datura* , Semen in pulverem redactum , & , ad drach. fs. in Potu exhibitum ; *mentem* turbat ac alienat , *insaniam* quandam viginti quatuor horas durantem inducens . Miser qui Semen istud hausit , diu veluti *mente* alienatus remanet , aut ridens , aut ejulans , aut dormiens , plerumque etiam cum altero colloquens , & ei respondens ; ut interdum quoque sana mente ipsum credas , tametsi mentis non sit compos , neque eum agnoscat cum quo sermones confert , & habiti colloqui plane sit immemore postquam adre rediit . Hinc etiam (ut refert GARC. AB HORTO) Flos aut Semen *Datura* injicitur a Furibus in Cibos eorum quos deprædari volunt : quum enim *mente* alienentur , per aliquod tempus , quicumque Pharmacum hoc assumpserunt , hi sane , magna cum libertate , sinunt quicquid libitum est deprædari .

rina, Oxyschoeni semen [a], Solanum
lethale Melanocerasos aut Belladonna di-
ctum, Solani Pomiferi fructu rotundo
C. B. seu Lycopersici Gal. & Anguill.
Fructus, sive Aurea Mala [b], Nico-
tiana

dari. Narrat quoque CHR. ACOSTA; Foe-
minas quasdam Indicas hujuscemodi Toxicum
ita preparare novisse, ut mentem turbare
possint ad certum horarum spatium, plus mi-
nus-ve, prout ipsis lubet: quin etiam (ut
asserunt Itinerariorum Scriptores nonnulli)
Mulieres adulteræ hoc dolo passim utuntur
in Indiis, ut Maritos fallant. Plura vide apud
GARC. AB HORTO, Lib. II. Cap. 24. &
CHR. ACOST. pag. m. 301. & seq. vel apud
RAIUM, *Hist. Plant.* pag. 749. Vide sis de-
nique KÆMPFER, de quodam, apud Indos,
Electuario Magico (uti vocat) ex semine *Dat-
ture*, *Opio*, *pollino Cannadis Persicæ*, aliis-
que rebus confecto; de quo quidem se mira-
admodum experientia didicisse narrat, *Amæ-
nit. Exotic.* Fasc. III. Observat. XV. Sect. 3.
pag. 650. Porro similis *Electuarii* Composi-
tionem (at sine *Dature* semine) refert CHR.
ACOSTA, quam vide superius in hoc CAP.
pag. 452. & 461.

(a) *Oxyschoenos* est *Juncus acutus capitulis
Sorghii* C. B. P. De viribus autem *Seminis* ejus
confert DIOSCORID. & MATTHIOL. Lib. IV.
pag. 732. Edit. BAUH.

(b) Verum tamen hæc Poma, Aceto,
Sale & Pipere condita, hodie comedunt Itali
ac Hispani: quin etiam *Mandragoræ* atque
Melons.

tianæ Fumus nimia copia sumptus in non assuetis ; Vinum etiam nimis copiosum , Spiritus ex eo producti , &c. [a]

Melongenæ Fructus , licet a multis AUCTORIBUS ad istam classẽ referantur , impune comedi posse asserunt nonnulli , ut HERNANDEZ , BELLONIUS , &c.

(a) *Narcoticis* hujuscemodi validioribus accensenda supersunt adhuc aliquot. *Venena* , quæ tum *Narcosin* , tum horrendas Convulsiones excitant ; ut *Cicuta Major* , *Minor Petroselinò similis* , & *Aquatica* GESNERI , (de quibus consulatur omnino WEPFER) aliæque id genus. Vim quoque maximam narcoticam . imo & deleteriam , habet *Croci* gravissimus diuque perceptus Odor ; utpote qui Cerebro adeo intestus sit , ut ipsam mortem arcessere valeat : cujus quidem rei memorabile tradit exemplum PETRUSBORELLUS , *Observat. Centur. IV. Observ. XXXV. pag. m. 303.* Denique *Somnifera Numeri secundi* ad hunc *tertium* etiam pertinent , si nimia dosi fumantur , ut *Opium* , &c.

QUIN-